

Christian Bitsch: Matros og landmand.

Erindringer 1912-14

I 1972 dikterede gårdejer Christian Bitsch fra Søgårde i Bursø ved Maribo sine erindringer, som fortæller om barndommen i et lærerhjem på Bandholm, ungdommen og et vellykket landmandsliv.

Som dreng ville han gerne til søs, og det her publicerede uddrag af erindringerne skildrer de to år, fra faderen gav efter for hans ønsker, og til den 1 november 1914, hvor Christian mødte som landvæsenselev medbringende søstøveler, olietøj og sydvest.

Jeg blev konfirmeret den 9. oktober 1909, og senere har jeg ikke fået nogensomhelst form for undervisning, jeg var måske ikke dummere end de fleste, men jeg havde ingen interesse for at læse, og jeg havde meget vanskeligt ved at lære udenad, det jeg bedst kunne huske, det var når far fortalte, så som regel klarede jeg mig så nogenlunde, men jeg har aldrig været særlig skriftklog.

Der kom en lov om, at læreren skulle holde skolen ren for en pris af 240 kr. om året, og at der skulle vaskes gulv hver dag; der var 240 skoledage, og hvis der ikke kunne findes en rengøringskone, der ville gøre det for den pris, var det lærerens pligt enten selv at gøre det, eller betale differencen, og da mor ikke var så stærk og havde nok at gøre, blev det mig, der skulle gøre det. Det var altså det første år efter jeg blev konfir-

meret, og tilligemed hjalp jeg bønderne, særligt om efteråret, når de skulle tærskke. - Jeg husker engang, jeg tærskede sammen med en fisker, der hed Hans Jørgen, han var lidt fugtig og havde en skrap kone, der hed Malvine. I løbet af dagen aftalte Hans Jørgen og jeg, at vi skulle ud og fiske ål om aftenen med et såkaldt vod, som vi skulle holde imellem os, når vi gik i vandet ind mod land, og imens jeg var hjemme og få noget gammelt tøj på, blev Hans Jørgen på gården og fik nogle kaffepuncher, så Hans Jørgen var i højt humør da jeg kom, og på vejen ned begyndte Hans Jørgen at synge: "Vort fødeland er altid rig på raske orlogshelte..." og tilføjede: "Kristian, vi to, vi er et par af Danmarks helte"! - Med noget besvær fik vi voddet ud af båden, men vi havde ikke gået ret længe i det kolde vand før kaffepunchene begyndte at virke, så Hans Jørgen faldt for mig ustandseligt, og til sidst tabte han også sin kasket og dermed også modet, så vi fik voddet op i båden igen og sejlede hjem. Jeg fik tørt tøj på, men Hans Jørgen var ikke i stand til at skifte, så han måtte gå hjem i det våde tøj; Hans Jørgen boede længere væk end skolen, som vi kom forbi først, og han blev mere og mere tavs, jo nærmere vi kom og sagde: "Kristian, vil du ikke gå med mig hjem, for Malvine bliver nok tosset", og det gjorde jeg. Da vi kom op var køkkendøren

lukket, og da vi bankede på, kom Malvine frem i sin bare særk og med kosteskafet i hånden, og da Hans Jørgen af beskedenhed holdt sig bagved mig, så hun ved stearinlyset først mig og sagde: "Er det kun dig, Kristian, jeg troede det var Hans Jørgen", hvorefter jeg måtte forklare hende at Hans Jørgen var med, og at vi havde været ude og fange ål, og selv om der ikke var en eneste, sagde jeg, at der var mange nede i båden for at formilde Malvine.

Da jeg havde tilbragt hele min drengetid nede ved stranden, var min lyst jo at komme ud at sejle. Det var mine forældre meget kedde af, de mente, jeg helst skulle være landmand, og det resulterede i, at jeg kom ud at tjene hos en landmand i Blands. Gården lå sådan, at der var en gangsti fra skolen tværs over markerne, forbi en stor mergelgrav, og mor var bange for, at jeg skulle falde i graven, når det var mørkt fulgte hun mig på vej med en flagermuslygte, til vi var kommet forbi graven. At jeg så listede bagefter mor for at se, om hun kom godt forbi graven, det fik hun aldrig at vide!

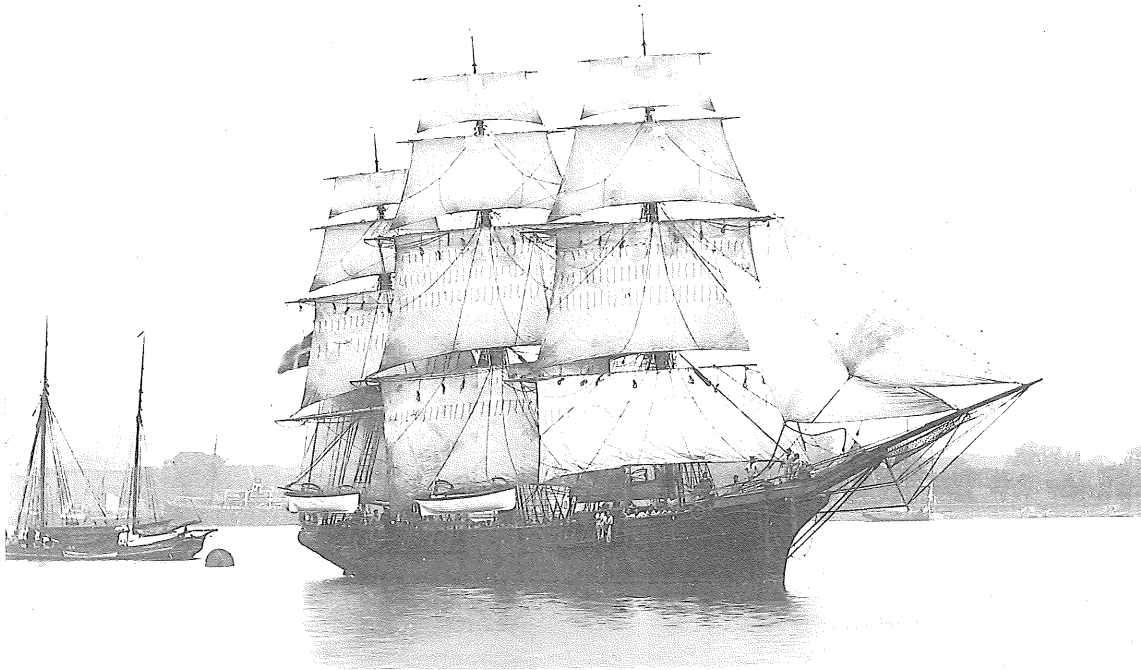
Da jeg stadigvæk havde lyst til at komme ud at sejle, skrev far en ansøgning til skoleskibet GEORG STAGE til april 1912;, der var mange ansøgere, så vi var ikke sikre på, at jeg kom med, derfor traf vi aftale med en skipper i Bandholm, at jeg skulle med ham ud at sejle fra 1. marts og at jeg måtte afmønstre, hvis der kom svar fra GEORG STAGE. Jeg fik hyre på galeasen STANDARD, - der var kun skipperen, styrmanden og mig, så jeg boede alene forude, og jeg husker den første nat, jeg skulle på vagt kl. 12, den såkaldte "hundevagt", og styrmanden kom og vækkede mig, - nu skal det siges, at der

var forråds-kammer i mit lukaf, og der var bl.a. en hel klipfisk, der var hængt op ved halen, og da styrmanden lukkede op, skin-nede lygten hen på den hvide klipfisk, og da jeg troede, jeg lå hjemme i min seng, blev jeg meget forskrækket over alle de lyde, jeg hørte, og da der var megen søgang dinglede klipfisken frem og tilbage som et spøgelse, så jeg blev stum af skræk. Styrmanden sagde bagefter til skipperen, "Den dreng sover meget hårdt"! - Jeg husker, da vi sejlede ud fra Bandholm, og skipperen skulle sige farvel til sin kone, imponerede det mig meget, at han kunne kysse sin kone med piben i den ene mundvig; jeg har selv forsøgt siden, men det er altid mislykkedes, enten er pigen eller piben gået ud!

Jeg havde aftalt med drengene hjemme, at de skulle sige til mor, når vi sejlede forbi Lindholm, og jeg vil indrømme, at det sved lidt i øjnene på mig - enten det så var saltvandet eller ved at tænke på mor, som stod hjemme i haven.

Vi skulle til Strahlsund efter havre til Randers, men da vi kom op i Grønsund, fik vi modvind og måtte ankre op for natten; skipperen var i land og købe proviant, og da jeg skulle fungere som kok, fik jeg besked på at koge suppe; hjemme var jeg jo vant til at mor lavede melboller og kødboller, men her fik jeg kun udleveret kartofler og gulerødder, som jeg kogte sammen med kødet, og da det ikke var særlig velsmagende, fik jeg senere mere undervisning af styrmanden i madlavningens ædle kunst.

Hyren var 15 Kr. om måneden, og den første gang jeg skulle i land, fik jeg udbetalt 1 mark (kursen var 82 øre, men i min afregningsbog står 1 kr.) og skulle købe post-

kort så jeg kunne skrive hjem, men da jeg ikke kunne tysk og ikke kunne forklare, at jeg også skulle have frimærker, kom kortet ikke afsted før jeg kom til Randers; mor var meget ængstelig over, at hun ikke hørte fra mig i ca. 10 dage.

Der var jo ikke spor mekanik om bord, så losningen foregik med et håndspil, som styrmanden og jeg betjente, og da jeg ind imellem også skulle passe middagsmaden kunne det jo sommetider knibe med tilberedningen; jeg husker engang jeg skulle koge klipfisk og smelte margarine, - da jeg havde ladet en tinske stå i gryden og kom og så til det, var margarinen smeltet, og der lå

Første april 1912 mødte Christian Bitsch sammen med 79 andre drenge ved Nordre Toldbod i København for at blive sejlet over havnen til Orlogsværftet, hvor skoleskibet GEORG STAGE (I) lå fortøjet. (Fotografi H&S). *On April 1st 1912 Christian Bitsch and 79 other boys mustered at Nordre Toldbod ("the Northern Custom House") in Copenhagen to be sailed over the harbour to the Naval Dockyard, where the training ship GEORG STAGE (I) was moored. (Photo DMM).*

kun en klat tin tilbage af skeen! Pandekagerne mislykkedes for mig, men skipperen viste mig, at han kunne vende dem i luften over taget på kabysen. Dejen bestod udelukkende af mel og vand.

Jeg blev afmønstret i Randers midt i marts, som jeg skulle med GEORG STAGE den 1. april 1912. Det kostede 120 kr. for et halvt år og for det beløb fik jeg 2 sæt blåt mastrostøj og 2 sæt hvidt overtrækstøj, det samme som de brugte i marinen, og da jeg aldrig havde været i København før, rejste far med mig derind, og vi boede på et gæstgiveri, "Knapstedgård". Det er al den uddannelse, jeg har fået.

Vi var altså 80 drenge, der mødtes ved Toldboden og blev sejlet over til Orlogsværftet, hvor GEORG STAGE lå. Der var kun officerer og underofficerer fra Marinen ombord, så der var en temmelig hård disciplin, - vi var 40 drenge i hvert lukaf, vi lå i hængekøjer og jeg har skrevet hjem, at rummet ikke var større end at der var 10 skridt på den længste led og 8 på den anden, og ikke højere end at jeg kunne sætte håndfladen op på loftet, det var lige ved at tage vejret fra en, når man kom oppe fra dækket. Det var selvfølgelig ikke så let at holde styr på så mange drenge mellem 14 og 18 år, så der var ikke let at få ro nede, men underofficererne vidste råd for det, vi kunne blive pebet op på dækket til manøvre med en halv times mellemrum både 3 og 4 gange i løbet af en nat. Så kunne vi sove roligt næste nat, - vi var jo kun 2 hold og havde vagt 12 timer i døgnet. De havde forskellige måder at straffe os på, den ene bestod i, at vi skulle op ved den ene side af rigningen op over salingen og ned ved den anden og melde os til styrmanden. Havde det taget for lang tid, fik vi 3 gange til. Var det om natten og det var mørkt forsøgte vi jo at snyde og gå over mærset, men så skulle vi jo passe på, at vi ikke kom for tidligt ned. Vi skulle også hive

lod, det bestod i, at vi havde et blylod på størrelse med en bajerflaske, fastgjort til en lang line med mærke for hver favn. Vi stod udenpå skibet med sejldug om os og surret fast og under farten skulle vi så kaste loddet frem, og i det øjeblik at linen stod lodret, skulle vi aflæse de forskellige mærker på linen.

Af vore private lommepege, som blev opbevaret af kaptajnen ombord, fik vi kun udleveret højst 1 kr. som vi omsatte i basser så snart vi kom i land. Vore bukselommer var syet sammen, vi måtte ikke stå med hænderne i lommen, så vi havde jo heller ingen steder at gøre af pengene, undtagen at lægge dem i busseronnen.

Om bord i et sejlskib er der 130 forskellige tovværker, der hver har sin bestemte plads, så vi - selv i mørke - vidste, hvor hver enkelt var, så vi kunne manøvrere om natten. I sejlskibene er der en uskreven lov, at når f.eks. 10 mand er sendt op for at beslå sejlene, er der ingen, der går ned, før alle er færdige, ellers kunne kaptajnen jo ikke vide, om der var en, der manglede, og der må ikke findes spiritus i et sejlskib, og var der en svag sjæl, der havde købt noget ekstra og det blev opdaget, blev det fjernet uden protest. Vi måtte heller ikke have lås for vore private ejendele i skibskisterne, det ville være det samme som at mistænke kammeraterne for at stjæle, og var vi på en længere rejse, og en ikke havde tobak, så delte man altid med dem, der intet havde.

På skoleskibet lå vi inde på Holmen og fik gjort klar, så blev vi slæbt ud til Espergærde, hvor vi øvede os i at gå til vejrs og gøre sejlene los og fast skiftevis og lærte at manøvrere skibet; disciplinen var ret hård, og

kosten var efter samme reglement, som på de store sejlskibe, så vi fik jo kun saltmad og gamle kartofler hele sommeren, selv om vi kunne få friske, og rationerne var de samme som man fik i marinens skibe, så og så mange gram margarine og så og så mange stykker rugbrød. Rugbrødet blev opbevaret i samme rum, (i aflåede skabe) som vi opholdt os i, og da vi fik kvantum til ca. 3 ugers forbrug, var de sidste stykker noget grønne, til gengæld stod der en tønde i vores opholdsrum med det vi kaldte "skonrogger", det er vist det, almindelige mennesker kalder "beskøjter", disse bestod af meget hårdtbagte rugtvebakker, som helst skulle oplødes i te eller vand ellers var de meget hårde at spise. Fersk vand var jo rationeret, så vi fik kun bestemte kvantum hver dag. På dækket stod der et træanker med vand og et mål, som vi måtte drikke af, hvis vi blev meget tørstige, og ligeledes når vi skulle vaskes, fik vi et bestemt mål vand til os selv og til at vaskes vores tøj i.

Da vi havde lært at manøvrere lidt, sejlede vi rundt i de danske farvande, derefter en tur op i Østersøen til Oscarshavn, hvor vi fik lods ombord, for at gå ind i Skærgården. Der blev vi inviteret op til en stor tømmerhandler, hvor vi fik wienerbrød og sodavand, og derfra sejlede vi til Rønne og Christiansø; her lå vi i ca. 8 dage for at male og gøre rent, og der var vi til bal oppe i et lille forsamlingshus, som man kaldte "Månen" og så gik der et par drenge rundt og inviterede alle øens piger til bal, men da vi var 80 drenge og måske kun 20 piger var de ret omsværmede.

På rejsen fra Christiansø til Espergærde fik jeg betændelse i begge mine hænder og

kom under lægebehandling; dette foranledigede, at kaptajnen skrev hjem til far:

Føreren af skoleskibet GEORG STAGE den 4. maj 1912. L.no.18.

Hr. lærer J.P. Bitsch,

Blands skole pr. Bandholm.

Med beklagelse må jeg meddele Dem, at Deres søn dags dato er indlagt på Rigshospitalet i København på grund af buldenskab i begge hænder. Han har to gange været hos læge, og denne tilrådede at lade ham indlægges i dag. Jeg håber inden ret mange dage at få ham rask om bord igjen.

Ærbødigst sign. Viggo Clausen.

Der blev jo stor opstandelse hjemme, og det var ikke meningen, at mor skulle have dette at vide, for kaptajnen havde spurgt mig, om jeg havde skrevet det hjem, og da jeg svarede benægtende, så gjorde han det.

Fra Espergærde tog en af styrmændene med mig ind med toget til Østbanegården og derfra ned sporvognen til Rigshospitalet. Jeg husker, at mine bukser var gledet ned, og da jeg med mine indbundne hænder ikke selv kunne stramme bukseremmen, måtte jeg bede styrmanden hjælpe mig med at få bukserne op. På hospitalet kom jeg straks på operationsbordet, da der var gået blodforgiftning i den ene arm, og selve - den dengang så kendte kirurg - professor Rovsing opererede mig. Min søster Ellen var dengang sygeplejeelev på Kommunehospitalet, og da hun havde fået det at vide hjemme fra, kom hun og besøgte mig. Jeg var da oppegående og var iført den bekendte hospitalsdragt (som lignede en fangedragt!). Jeg husker, at der kom en lille pi-

ge og besøgte mig, hun havde kun set mig i matrostøjet, men da hun så mig i den fangedragt, kom hun ikke igen, og jeg har aldrig set hende siden. Da jeg havde været der en tid, fik jeg af kaptajnen lov til at rejse hjem mod at være under daglig lægekontrol. Da mine hænder var nogenlunde lægt, mødte jeg igen på GEORG STAGE da skibet lå i Nyborg. Herfra sejlede vi til Esbjerg, hvor vi lå en tid inden vi sejlede til Leith. Turen over Nordsøen gik meget let, vi var kun en 3-4 dage om at komme dertil, hvorimod vi var 9 dage om at komme hjem. Af økonomiske hensyn lå vi ude på reden, og jeg husker da vi skulle have fersk vand ombord, blev den ene redningsbåd vasket, og den ene af drengene (den mindste) fik besked på at vaske sine fødder, da han skulle styre båden, som blev fyldt med fersk vand. Den anden redningsbåd havde ferskvandsbåden på slæb ud til GEORG STAGE, og der blev det så med håndkraft pumpet ombord. Vi kastede os over det engelske whitebread (loaf), som smagte dejligt i sammenligning med vores mugne rugbrød. Der fik 14 af de ældste drenge lov til at blive afmønstret og rejse til Liverpool for at søge hyre med de store sejlskibe.

Så sejlede vi hjem til København og blev afmønstret, det var i september 1912, men da vi ikke kunne få hyre, rejste jeg hjem til Blands, hvor jeg var om vinteren.

I marts måned fik jeg lov at sejle med en skipper fra Blands til Svendborg, hvor jeg ville søge hyre, og da der var en skipper hjemme fra Blands, der skulle til Svendborg efter en last mursten, fik jeg lov at sejle med. Der var kun 2 mand ombord, og jagten havde det stolte navn PEDER WILLEMOES. He-

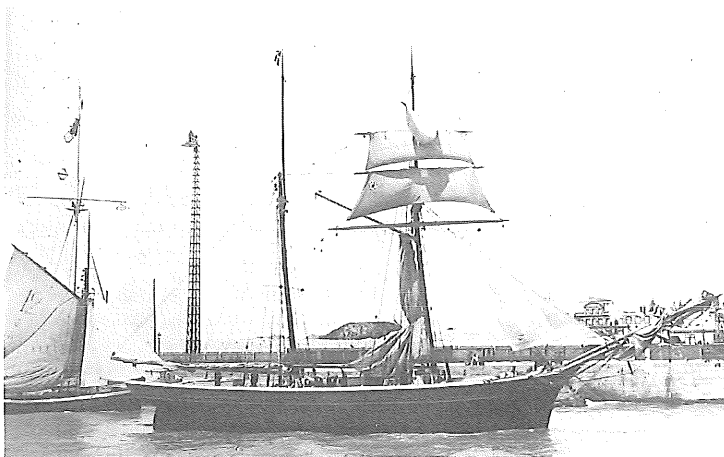
le vinteren havde jeg været hjemme og hjælpe de forskellige landmænd og tillige med passede jeg køerne hjemme, de havde jo 4 køer, og jeg tror nu nok, det var med vilje far og mor holdt mig hjemme, for de troede, at jeg så ville opgive at blive sømand. Alligevel opgav jeg det ikke, og da jeg så fik chancen for at komme gratis til Svendborg, sejlede jeg derover og boede på Sømands-hjemmet i nogle dage, indtil jeg fik hyre. - Jeg kom så med en skonnert, der hed MAGNET den 17. april 1913 for en månedlig hyre af kr. 33,00. Kaptajnen var en gammel sejlskibsmand, som lige var kommet hjem efter at have sejlet hele sit liv, og han havde købt dette gamle skib, og for at spare på lønningerne, fik han en ældre mand til styrmand. Han havde tidligere selv haft sit eget skib, var gået i land og havde købt sig en lille købmandsbutik og når kunderne sagde til ham, at de kom og betalte deres regning "i morgen", så troede han på dem, men da de ikke holdt ord allesammen, gik han fallit og tog derfor hyre igen som styrmand. Jeg var 18 år og den ældste, og vi var 4 - de andre kun drenge - de 2 var ovre fra vestkysten og den sidste var en nykonfirmeret dreng fra Horsens, han havde aldrig været ude at sejle før. Vi skulle til Fakse efter kalksten, derfra til Viborg i Finland, hvor vi skulle have træ med hjem til Svendborg; vi fik noget grus ombord som ballast, og da vi fik modvind, måtte vi ankre op ved Vordingborg. - Vi sejlede fra Fakse den 18. maj og havde godt vejr til vi kom nord for Gotland, hvor det blev blikstille.

Dengang var gamle sejlskibsfolk meget overtroiske, bl.a. er der en uskrevet lov om, at man ikke må fløjte ombord, hvilket vil gi-

Efter uddannelsen på GEORG STAGE gjorde Christian Bitsch en rejse med den gamle skonnert MAGNET af Svendborg. Den menige besætning var på fire drenge, hvoraf den 18-årige Christian var ældst. (Fotografi H&S). *After his training on the GEORG STAGE Christian Bitsch sailed on the old schooner MAGNET of Svendborg. The rank and file crew consisted of four boys, of whom the 18-year-old Christian was the oldest. (Photo DMM).*

ve dårligt vejr, storm eller uvejr, men man kan mildne det lidt, hvis kaptajnen går baglæns omkring stormasten og sagte fløjter en salmemelodi, men styrmanden sagde til mig: "Jeg tror ikke han kan nogen salme". Om det var det, der gjorde det, ved jeg ikke, men vi fik en meget hård storm, nord/nordøst lige imod, så vi måtte vende og gå ned i læ af Bornholm, hvor vi måtte ligge i to dage igen, hvorpå vinden drejede så meget, at vi kunne lette, men pinsedag var vi så langt nede, at vi kunne se fyret på Fehmern; det blev en meget hård tur, og der gik 21 dage før vi kom til Viborg, hvor vi lossede kalken med håndspil, så vi drenge stod jo hele dage og drejede på håndsvinget; - i løbet af en 5-6 dage havde vi udlosset og blev så slæbt ud i Skærgården, hvor vi skulle laste træ.

På turen op var vejret dårligt, og da jeg var på vagt sammen med styrmanden og drengen, var det jo mig, der måtte stå til rors hele vagten; når det er dårligt vejr, får vi en seje på, der bliver surret fast ude i lønningen så vi ikke kan blive slået over bord, og på de lange vagter fortalte den gamle styrmand mig mange oplevelser. Han havde jo set "Den flyvende hollænder" i farvandene syd for Afrika, og "Klaboutermanden" komme

ombord midtskibs, på hundevagten, begge dele er uheldsvarsler. Jeg kunne ikke lade være med at spørge ham om han også havde set havfruer, men så klappede den gamle i og på sit fynske, sagde han: "Du ska' itte gøre nar af noget, du itte har forstand på!". Vi lå jo altså ved et savværk ude i Skærgården og lastede brædder, og foruden dem, der lastede, er der altid en pige, der holder regnskab med, hvor meget der kommer ombord, det var en meget sød ung pige med et par lyse, lange fletninger, og som talte svensk; hun inviterede os til bal på en af holmene en lørdag-kvæld, og vi 4 drenge roede da også over til holmen, og det gik også godt til at begynde med, men da pigerne syntes det var mere morsomt at danse med os frem for de lokale, så begyndte disse at skubbe til os og træde os over tærne, og da vi var i mindretal, resulterede det i, at vi hurtigt måtte ro tilbage, så det fik vi jo ikke så meget ud af.

Hjemturen gik ualmindelig hurtigt, vi var tilbage i Svendborg i løbet af 3-4 dage, men

da jeg ikke var så glad for skibet og forholdene, afmønstrede jeg i Svendborg.

Jeg fik hyre på grev Ahlefeldts lystskonert, der hed GEA, men da det varede nogle dage, inden vi skulle sejle, rejste jeg hjem; jeg havde nogle kammerater i Bandholm, der havde fået studentereksamen, og som gave i den anledning havde de fået foræret en lystbåd, og i denne sejlede de mig til Svendborg.

Vi var 10 mand og havde meget flotte uniformer, 2 sæt: 1 sæt blå og 1 sæt hvidt, uldent med hvid sweater med navnet i rødt på brystet; vi sejlede til København og lå ude ved Langelinje, og da GEORG STAGE, som jeg havde været med året i forvejen, lå ved en bøjse tæt ved, roede jeg - iført mit paradedøj - ombord for at vise, hvor fin jeg var; overstyrmand Myre tog imod mig, kikkede lidt på mig og sagde "Ska' du ikke ud at sejle, dreng, i stedet for at gå her og ligne et pyntet fastelavnssris!" - hvorefter jeg noget slukøret roede tilbage igen!! - Vi sejlede til Travemünde for at forsøge at sælge båden, det lykkedes ikke, så vi sejlede hjem til Svendborg, og båden blev lagt op for vinteren; så stod jeg igen uden hyre og tog så hjem nogle dage, det var i september måned. Jeg må lige tilføje følgende om turen på de 21 dage: - vor medbragte proviant slap op, så en tid havde vi kun svensk knækbrød og spegesild, og i 2 dage havde vi så dårligt vejr, at vandet gik ind og slukkede ilden i kabyssen. Så længe vi havde ild i kabyssen, kunne vi jo lave te til at dyppe knækbrødet i med det resultat, at melormene kravlede op fra knækbrødet, for det var for varmt i teen! - Siden den tur hader jeg spegesild! Det var en meget hård tur, for

det første var vi jo kun 4 drenge og 2 gamle mænd ombord så vi skulle jo op på frivagten, når vi skulle manøvrere med sejlene, og desuden pumpe læns ved hvert vagtskifte, og det var altså sammen med håndkraft, da man jo ikke dengang havde nogensomhelst mekanik ombord. Hjemme var de meget urolige for mig, da der var gået en hel måned, uden at de havde hørt fra mig; da der endelig kom brev, fik jeg svar fra min søster Ellen, som skrev, at "vi var meget glade for at have hørt fra dig, især søster Marie, som havde fået en højkrød kjole, fordi hun skulle til fugleskydning i Kældernæs, og den var hun jo meget betænkelig ved at tage på, så længe vi ikke vidste, om du var i live".

Jeg var så hjemme i nogen tid i Sandholm, og for at spare billetten, som kostede kr. 11, - fik jeg lov at sejle med paketten, som gik fra Bandholm til København. Jeg boede på sømandshjemmet "Bethel", men på det tidspunkt var det vanskeligt at få hyre, særligt med store sejlskibe, og for at komme på navigationsskolen, skulle man dengang sejle 3 år med sejlskibe for at blive "fuldbefaren" matros. Jeg var nede i Nyhavn på forhyringskontoret flere dage, og også nede i Grønlands Handel, og der kunne jeg komme med en bark der hed HANS EGEDE til Grønland; det var den sidste rejse det år, og derfor ville jeg hellere sydpå, og da jeg tillige havde glemt min stortrøje hjemme og ikke havde penge til at købe nogen ny, lod jeg HANS EGEDE sejle. Efterhånden var det blevet småt med kontanter, men der var i Lille Kongensgade noget, man kaldte æbleskivekælder, hvor man for 2 øre pr. stk. kunne købe æbleskiver, de var forfærdelige, og jeg

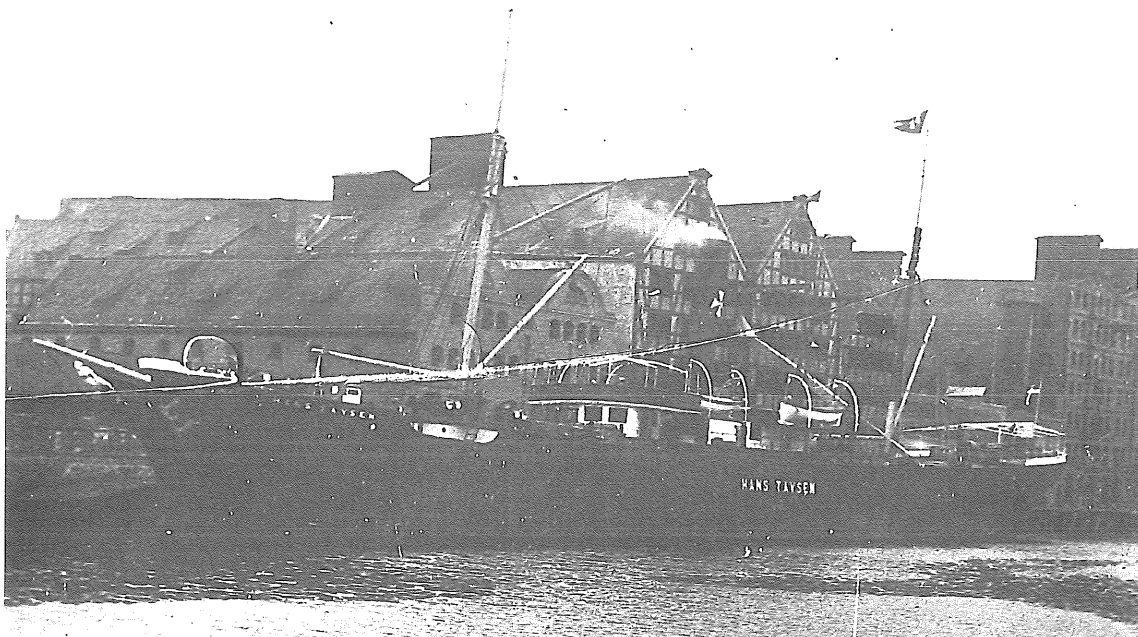
tror ikke, jeg kunne spise dem i dag, og hvis jeg så deltog i aftenandagten på Sømmandshjemmet, fik vi wienerbrød og kaffe, og så kunne jeg klare mig!

Den 26. september var jeg på Amalienborg plads og så garden trække op i anledning af kongens fødselsdag, derfra gik jeg på forhyringskontoret, og den eneste hyre, der var, var som matros ombord i en damper, der hed HANS TAVSEN, som lå i Sydhavnen, og jeg skulle møde øjeblikkelig. Jeg gik så ned i Nyhavn på Sømmandshjemmet, hvor jeg fik en gammel sømand med en trækvogn til at transportere min skibskiste og min køjesæk ud til skibet; jeg gik selv ved siden af, da jeg ikke vidste hvor Sydhavnen var. De var lige blevet færdig med at losse og var begyndt at spule dæk, da jeg kom og meldte mig til styrmanden. Jeg fik straks besked på at gå ned at skifte tøj og komme op og hjælpe til, forhyringsagenten havde sagt mig, at damperen skulle syd på, men nu viste det sig, at vi skulle til Riga efter props (2 meter lange granstammer, som bruges til at afstive minegange med i England). - Vi gik så fra København om aftenen, og da jeg skulle afløse ved roret om natten, men aldrig havde været om bord i en damper før, var jeg jo ikke særlig stolt af situationen, og da jeg som sagt, havde glemt min stortrøje, mødte jeg uden. Matrosen, jeg skulle afløse, var russer, men kunne lidt dansk, og han sagde "Har du frakke ikke?" og derefter tog han sin frakke af og gav mig den, og da vi havde forskellige vagter, lånte jeg hans lige til jul, hvor jeg fik sendt min hjemme fra. Da vi kom til Riga, blev jeg sat til at passe dampspillet, når vi lastede, og det havde jeg aldrig prøvet før; lastningen foregik med små he-

stetrukne vogne, hvor læsset lige passede til at spillet kunne tage det. På dækket står en mand og dirigerer når spillet skal op, da man ikke fra dækket kan se kajen. Det gik også godt en tid, men på et eller andet tidspunkt fik taljen fat under vognen; manden på dækket gav mig tegn til at hive op, og pludselig så jeg ham gøre tegn til det modsatte, og da jeg så hastigt slog bak med spillet, resulterede det i, at vognen faldt ned og smadredes - hesten var blevet fri inden og var løbet sin vej. Jeg blev selvfølgelig skældt ud, men da det var på russisk gjorde det ikke så stærkt et indtryk på mig.

Vi skulle engang til Rouen i Frankrig med props til en papirfabrik, vi lå ved en fabrik lidt uden for byen, hvor der gik sporvogn op til selve Rouen. Jeg havde vagt fra kl.6-6 om natten, og derfor fri hele dagen, så jeg tog til byen. Dengang kom der mange handelsfolk ombord i skibene, særlig jøder, og jeg husker en, der hed Aron Mandel, han havde også en butik oppe i byen, hvor jeg fik købt to stykker silketøj til mine søstre og et sæt tøj til mig selv, det kostede frc. 42,00 (1 frc.= 72 øre.) - men da jeg også skulle have et stykke sort silketøj til mor - og det havde Aron ikke - fandt jeg på en eller anden måde ind i et stormagasin, som havde rullende trappe op til 1.sal - det havde jeg aldrig set før - hvor en venlig, lidt ældre dame eksperederede mig, på en eller anden måde havde jeg fået forklaret hende, at jeg skulle have et stykke sort silketøj til min mor, og hun hjalp mig, både med at finde det og få det betalt ved kassen; da jeg gik, strøg hun mig over håret og sagde et eller andet på fransk, som jeg selvfølgelig ikke forstod.

Fra Rouen sejlede vi til England, hvor vi

Ombord i S/S HANS TAVSEN, bygget 1889 i Sunderland, kom Christian til talrige havne i Nord- og Østersøen samt tillige til Vestafrika. (Fotografi H&S).

On board the S/S HANS TAVSEN, built in Sunderland in 1889, Christian sailed to numerous harbours in the North Sea and Baltic, and also to West Africa. (Photo DMM).

lastede kul fra de forskellige byer på østkysten til de forskellige Østersøhavne; jeg husker den første gang, jeg var vagtsmand, det vil sige ene mand på dækket hele natten, - og da lastningen jo foregik døgnet rundt, fik jeg af styrmanden besked på at se efter med trosserne. Da det var første gang vi lå under en "kulsproute", vidste jeg jo ikke, hvad der kunne ske, og efterhånden som vi lastede, sank skibet dybere ned i vandet, og

som følge deraf blev trosserne, som jeg hele tiden så efter med, strammere og strammere! Selvfølgelig sprang den ene, hvilket jeg jo skulle have tænkt på og så slækket den, resultatet blev jo, at kullene ramte ved siden af lugen og ud på dækket. Arbejderen, der stod på dækket og havde opsyn med lastningen, skældte mig ud (på engelsk), og styrmanden ikke mindre da han kom om morgenen. Han sagde jeg havde sovet, men det havde jeg nu ikke.

Dengang var det jo meget moderne, at alle søfolk skulle tatoveres; samtidig med mig var der kommet en jungmand, og en af de første gange vi var i England skulle Søren, som drengen hed, også tatoveres, og efter megen overvejelse, valgte han et damean-

sigt med en meget stor og flot hat med strudsefjer og nedenunder stod. "I love you", men det var så langt nede ved højre hånd, at hver gang Søren skulle hilse på nogen, kunne man tydeligt se indskriften, og det værste var, at der gik betændelse i billedet, så damen blev vansiret i ansigtet. - Jeg ville også forfærdelig gerne tatoveres, men da jeg havde lovet mor ikke at gøre det, holdt jeg ord selv om det kneb sommetider. Nu er jeg meget taknemlig over, at jeg ikke har store billeder på armene. - Jeg kan huske, at Søren's billede kostede 3 sh. Engang vi lå på Københavns red og skulle have nye folk ombord, kom der en lille nykonfirmeret dreng i sit konfirmationstøj (matrostitøj) og skulle være messedreng, men da vi havde en temmelig hård tur over med dækslast og havde temmelig stor slagside, havde vi spændt et tov ud midtskibs, så vi kunne holde os til det i dårligt vejr. Jeg husker engang, drengen kom med en spand fersk vand, da der netop kom en stor sø og slog ham omkuld, og da jeg i det samme kom op fra broen, nåede jeg lige at få fat i kraven på ham og få ham ind i kabysen, hvor han fik noget tørt tøj på, men da drengen havde meget hjemve og altid græd, fik han lov at rejse hjem, da vi kom til Kiel!

Lige før jul fik vi hjemmefra rederiet sendt proviant, og der iblandt var der en kasse, som far og mor havde sendt, med min stortrøje og lidt forskelligt, æbler og ugeblade, og da man ikke havde nogetsomhelst - bøger eller blade - ombord, gik mine blade på tur hele skibet igennem.

Det var ikke altid, vi vidste hvortil vi skulle sejle næste gang; vi havde noget, vi kaldte "kabysbestik", d.v.s. at kokken gennem

hovmesteren, der havde lyttet til officerernes samtaler, havde fået oplysning om, hvor vi skulle hen, men det var jo ikke altid lige pålideligt. Jeg husker, da vi lå i Kiel fik vi gennem kokken besked på, at vi skulle til Afrika for at laste rå fisk, hvilket vi var meget skeptiske overfor. Det viste sig senere at vi skulle til en by, Rufisque på vestkysten syd for Dakar for at laste jordnødder, så vi gik fra Kiel lillejuleaften igennem Kielerkanalen, hvilket foregik om natten med tysk lods og rorgænger. Da vi kom igennem kanalen og ud i Nordsøen, var det temmelig hårdt vejr, og da vi var i ballast og skulle om ad Bristolkanalen til Cardiff for at laste kul til De kanariske Øer, havde vi en meget hård julenat. Vinden var nord/øst, så vi var tæt på den hollandske kyst, hvor det var temmelig farligt. Jeg husker, jeg stod til rors om aftenen, da vi fik serveret gåsesteg nede i matroslukafet; da jeg kom ned, slingrede det så meget, at gåseskroget var rutschet ned på gulvet og rødvinen var drukket, og der vil jeg godt indrømme, at jeg græd, da jeg kom til køjs, når jeg tænkte på vores jul hjemme. Vi nåede at komme til Cardiff nytårsaften, så længe var vi om den lille tur.

Her lastede vi kul til De kanariske Øer, det var altså kul til luksudamperne, som lagde ind til De kanariske Øer, og derfra gik vi i ballast til Afrika. I mellemtiden havde vi så fejet lasten, så den var fuldstændig ren så vi kunne få jordnødder ombord. Vi ankrede på kysten ude foran byen (der var ingen havn) og fik ca. 50 negerarbejdere ombord, hvorpå vi sejlede videre op ad Senegalflo den, op til en rigtig lille negerlandsby med de små runde negerhytter. Vi lagde til ved en bro, der var lavet af palmestammer ude i

floden, - jeg tænkte mig, at vi skulle se rigtige vilde dyr, men jeg så kun aber og papegøjer, negrene pegede sommetider på et punkt ude i floden og gjorde os forståelig, at det var en krokodille, men jeg vil ikke garantere for, om det var en krokodille eller en træstamme, jeg så. De 50 negre, vi havde ombord, bar jordnødderne ombord i sække, og styrtede dem ned i lasten. Vi var jo i land, men det blev hurtigt mørkt, og niggerdrengene kom ombord med papegøjeunger, som de solgte for en gammel skjorte eller en lignende anden beklædningsgenstand. Vi havde også købt forskellige glasperler og lignende for at handle med dem, jeg kan huske, jeg gerne ville have en abe, og jeg kom i snak med en negerkone, som kun havde et bastskørt på og nøgen overkrop, og viste hende en glasbrosche, som jeg havde købt for 6 pence i England, jeg sagde: "monkey" og klappede mig på maven ligesom en abe, og gjorde tegn til hvordan de klatrede i træerne, hun nikkede og vinkede, at jeg skulle følge med. Da vi kom hen til hytten, hvor der var en hel masse småbørn, greb hun ind i bunken og tog en lille dreng som var måske en 4-5 år, skubbede ham hen til mig, snuppede broschen og løb sin vej! Hvor hun anbragte broschen, ved jeg ikke, jeg kunne ikke se nogen steder, hvor den kunne sidde! - Et barn kunne hun jo få hvert år, men det var ikke altid hun kunne få tilbudt sådan en brosche. - Jeg var jo dum nok til at fortælle det, da jeg kom ombord, så man kaldte mig "slavehandleren", og teoretisk havde jeg jo ejet en gammel, hvidhåret neger nu. Senere fik jeg da en abe og havde den også med på rejsen op til Europa; vi gjorde rejsen tre gange og var

i Antwerpen, Amsterdam og Bordeaux med lasterne. En dag var aben kommet op på dækket ind i lukafet og havde revet et søkort i stykker, så jeg fik jo besked på at holde den bundet, ellers blev den smidt over bord, så jeg solgte den for to kanariefugle, næste gang vi kom til Las Palmas, og de sang også dejligt, da jeg fik dem, men jeg ved ikke rigtigt, om de blev forkølede på rejsen, for da vi kom op, sang de aldrig mere. Da vi kom hjem til København, forærede jeg dem til en gadedreng, så det var alt, hvad jeg fik ud af den slavehandel.

Anden gang vi var i Las Palmas, og skulle svaje rundt i havnen, blev jeg sendt i land med en trosse, da vi skulle forhales, - den gang var det en skik imellem de gamle sejskibsfolk, at man ikke måtte sejle fra en havn med det lands penge, kunne man ikke nå at drikke dem op, smed man dem ind på kajen til drengene, når vi sejlede. Hver dag kom der en lille pige ombord og solgte bananer og mandariner, hun fik mine sidste penge, da jeg var i land med trossen, og jeg fik en klase bananer og en pose mandariner. Det var meningen, at jeg skulle flytte trossen efterhånden fra den ene pullert til den næste, men da jeg havde nok at bære på tog jeg trossen omkring mig og sad på pullerten med ryggen til vandet, og derfor så jeg ikke, at styrmanden gav tegn til, at jeg skulle flytte trossen. Så blev han gal og gav besked på at sætte trossen til spillet, og da jeg havde den om livet, blev jeg halet med ud - og mine bananer og mine mandariner gik til bunds. Jeg svømmede hen til skibet og kravlede op ad lejderen og fik selvfølgelig en masse skæld ud! Derefter tørnede vi sammen med en af de fine luksuslinere og

skrabede den fine maling af, og jeg blev truet med at skulle erstatte det, men da jeg kun fik 45,00 kr om måneden, tog jeg mig det let. Pigen stod alligevel ude på det yderste af pieren og vinkede, da vi gik ud, og jeg råbte, som vi altid gjorde til pigerne. "By-by I'll come back"!

Vi skulle derfra igen til Afrika efter jordnødder, men denne gang op ad en anden flod. På denne tur skete det mest dramatiske for mig! Vi skulle jo sæbevaske skibet efter alt kulstøvet, og en formiddag, da vi var oppe at sæbevaske på båddækket, fik vi en forkert sø, hvorved jeg faldt udenbords. Dengang kunne de gamle både jo ikke manøvrere så hurtigt, som de kan nu, så den måtte have lang tid for at vende og da mit hoved jo ikke synede meget ude i Atlanten, hvor der var temmelig høj sø, og det kunne være vanskeligt at bestemme positionen, hvor jeg lå, gik de forbi mig to gange, uden at se mig, I kan tro, man er meget lille, når man ligger der og ser skibet gå forbi, så tæt ved, at jeg kunne læse navnet i agterstævnen, uden at de så mig! Da bad jeg til Vorherre og tænkte på min mor! Tredie gang de kom, var de så nær, at de kunne høre jeg råbte, - selv om jeg var meget træt, tænkte jeg på hvad den gamle styrmand Myre på GEORG STAGE havde sagt til os drenge: "Aldrig gi' op drenge, bare bliv ved", og I kan tro, det lettede dengang jeg så, at kaptajnen svingede med sin kasket som tegn på, at de havde set mig! Bagefter sagde kokken, at han havde set hajer i kølvandet, men jeg har nu aldrig set nogen. Den første båd, som blev sat i vandet blev slået ind mod skibssiden og fik slået en planke ind, og den ene matros fik armen i klemme! Men der

blev hurtigt sat en anden båd ud og 2. styrmanden og to matroser roede hen og fandt mig. Der blev ikke gjort stor ståhej ud af det, da jeg kom ombord fik jeg en whisky-snaps af hovmesteren, hvorefter jeg gik i arbejde igen. Da jeg kom op på broen og skulle løse af ved roret, stod kaptajnen og talte med styrmanden, jeg hørte han sagde: "Det var da godt vi fik drengen op"! men så kom eftersætningen: "Det ville ellers have været fan's til besvær med at skulle skrive journal for hans skyld". - Henvendt til mig sagde han, "Hvad fan' ville du derude efter dreng, du har jo en hel måneds hyre til gode". Det skulle jo altså være en vittighed, men i øjeblikket kneb det mig at se det humoristiske ved det, og da jeg dengang var meget hidsig og vant til at slå fra mig, var jeg lige ved at slippe rattet og stikke ham en, og jeg tror styrmanden havde set det, for han gik hen foran mig og gav ordre til at ændre kurs, skønt der ikke var nogensomhelst grund til det. Havde jeg fået lejlighed til at gøre det, var jeg røget i tugthuset, for det var jo mytteri, og det var det værste man kunne gøre på et skib.

Sidste gang vi var dernede, skulle vi op ad en lille biflod, som jeg ikke mere kan huske hvad hed, vi fik jo som sædvanlig de 50 negre ombord og en negerlods op ad floden, i munden løb vi op i en mudderbanke og sad fast, hvorpå kaptajnen, meget brutalt tog sin revolver og sagde til lodsens; "Hvis ikke din sorte nigger får os fri, skyder jeg dig"! Hvorpå lodsens, som havde sejlet og kunne lidt engelsk, svarede. "Never mind, by and by plenty water, we speak with Muhammed", og med hovedet vendt mod Mekka, faldt han på knæ og bad til Muhammed, og det

Der lastes jordnødder i Rufisque, Vestafrika. (Fotografi H&S). *Peanuts being loaded in Rufisque, West Africa. (Photo DMM).*

var i og for sig rigtigt nok, for imens han talte med Muhammed steg vandet så vi kunne bakke ud af mudderbanken igen.

Vi kom op på den plads hvor vi skulle ligge, og en aften var der TAM-TAM, det vil sige, de dansede omkring et bål, men jeg kunne kun se at det var mændene, der dansede, omkring sad andre og slog på tromme og fløjtede. En dag blev en matros og jeg sendt udenbords og skulle male med mønje. Man har sådan et stillads man kalder en "stilling", det var meget varmt, ca. 30-40 grader, og hvor utroligt det end lyder, kunne man købe Tuborg-øl deroppe til 1 frc stykket. Matrosen ved siden af mig havde fået et par stykker aftenen i forvejen, da vi var til TAM-TAM, så han blev søvrig, men malede alligevel halvt i søvne på skibssiden, så kunne jeg jo ikke være nær mig men satte et ben imod skibssiden, så da han nikkede, knaldede han hovedet imod pladen og det skulle selvfølgelig hævnnes, så han stak mig en, så jeg røg ned i floden og lige da jeg stak hovedet op, ville han forsøge at hjælpe mig op og derved væltede mønje-potten, så jeg fik indholdet ned i hovedet. Da det var tørt måtte jeg have en gammel matros til at klippe mig skaldet, men det gjorde nu ikke noget for det groede ud igen, inden vi kom til Europa. Vi kunne jo nu få halv last op ad floden, og da vi kom op til Rufisque igen var der niggere, der med små sejlbåde sejlede jordnødderne ud til os, til vi blev fuldt lastede. Drengene kom selvfølgelig ud og dykkede ned efter de mønter, vi smed ud til dem i vandet. Før vi var fuldt lastet udbrød der pest, så vi ikke måtte have forbindelse med land mere og vi kunne se fra skibet at de brændte hele niggerbyen af!

Jeg skrev straks hjem til mor, at de ikke måtte blive urolige, hvis de ikke hørte fra mig en tid for der var udbrudt pest, og vi skulle i karantæne i 3 uger når vi kom hjem til København.

Turen tog længere tid end vi havde regnet med, da regntiden nærmede sig og vejret derfor var meget uroligt. Vi lå uden for byen i det åbne Atlanterhav og måtte have fuld kraft på maskinen, når disse orkaner kom, for at holde skibet fri af kysten. Derfor kneb det med kul til maskinen, så da vi kom op i Biscayen havde vi ikke ret meget tilbage så jeg blev sendt ned i lasten for at feje de sidste kul op og tage alt med og da søen var meget urolig, var det ret vanskeligt at trille med børen, hver gang den var fuld kørte jeg med børen opad, og når så den næste sø kom, slog den tit børen og mig omkuld så vi rutchede nedad i læ, jeg blev så ked af det, var tørstig (vandet var rationeret) faldt og slog mig på kulstumperne, men så kom jeg til at tænke på, hvad den gamle styrmand på GEORG STAGE havde sagt "Aldrig giv op, drenge, bare bliv ved"! og så blev jeg ved og fandt ud af at følge skibets rytme, så jeg altid kørte nedad når trillebøren var fuld. Vi skulle ind til Bordeaux med nødderne, men efterhånden som det kneb med kullene, måtte vi gå for halv kraft, da vi havde fået lods ombord, gjaldt det for os at give udseende af at vi ikke manglede kul, så vi fyrede med tjæret tovværk, som gav meget røg. Selvfølgelig anede lodsens uråd, og sagde: "No, plenty kul", men vi fik dog slæbebåde så vi slap for bjergningen.

Jeg glemte at fortælle følgende oplevelse: Engang vi gik fra Las Palmas til Afrika havde jeg førstevagten og udkik på bakken, vi

havde passaten agten ind og herligt vejr, flyvefiskene kom i flokke, men jeg havde fået en op på dækket. Foran boven dansede "springere", det er vist nok delfiner i morilden! - Jeg havde fundet en gammel harpun og ville forsøge at harpunere en af dem, jeg havde surret mig godt fast ude i boven og tændt min pibe og syntes livet var herligt. Jeg fik ikke en lejlighed til at kaste harpunen, men var meget optaget af at se på det hele, så da jeg pludselig kom til at se ud, så jeg en rød lanterne forude, hvilket jeg varskoede op til styrmanden på broen, et øjeblik efter fløjtede han (det betyder at man skal komme op på broen, fordi der er noget galt) og inden jeg kom ud af tovværket havde jeg jo opdaget, at det var månen, der kom op over havet. Da jeg mødte styrmanden på broen, begyndte han jo at skælde mig ud for bondekarl, der ikke kunne se forskel på månen og en rød lanterne, så jeg egnede mig vist bedst til at komme hjem og sprede møg, matrosen ved rattet stod selvfølgelig og skrupgrinede af mig, og da jeg selv kunne se det humoristiske ved situationen og kom til at se på ham, brast jeg selv i latter, hvilket selvfølgelig gjorde styrmanden endnu mere ophidset og jeg fik samme lektie igen med bondekarl og sprede møg med tilføjelsen af, at jeg skulle komme til at rense lokum i mine frivagter, men det værste var, at han konfiskerede min pibe, som jeg lige havde købt for 1 sh. og 6 p. - I løbet af nogle få dage glemte jeg jo lokummet, og det gjorde styrmanden sandsynligvis også, men piben lå stadigvæk inde i bestiklukafet. Nogen tid efter gik jeg ind og tog min pibe igen, og hørte heller ikke mere til sagen.

Artiklens forfatter, Christian Bitsch, som værnepligtig. (Foto i privateje.) *The author of the article, Christian Bitsch, as a conscript. (Photo in a private collection).*

Kabysbestikket lød på, at vi skulle til Sorøhavet efter hvede og senere op til Narvik efter malm, men på grund af urolighederne i Europa i 1914 tog vi fra Bordeaux til Newcastle og til København med kul, hvor jeg blev afmønstret med samt mine kanariefugle og papegøjer. Jeg rejste hjem til Blands og lovede mor, at jeg ikke ville sejle så længe krigen varede.

Her vil jeg gentage, at det er en uskreven lov imellem gamle sejskibsfolk ihvertfald, at man ikke må fløjte ombord i et skib, man må aldrig have låst sin skibskiste, underforstået, at man så beskylder sine skibskammerater for at ville stjæle. Spiritus havde vi ikke ombord, selvfølgelig kunne der være nogle svage sjæle, som tog lidt rigeligt med. Blev det opdaget af nogen af kammeraterne, blev det hevet overbord, man kunne jo ikke have fulde matroser på et sejskib. Man hørte heller aldrig de gamle sejskibsfolk nævne ordet "forlise" eller "drukne", det blev altid omskrevet så man sagde, at vi mistede en mand eller at skibet forsvandt på en rejse. Ombord i skibet havde vi en medicinkasse med ca. 20 forskellige slags medicin, der var nummereret, og det meste var jo f.eks. olie for dårlig mave eller smertestillende pulvere. Skipperen stillede diagnosen efter en lægebog, og efter den skulle vedkommende have medicin - det og det nummer, så har man historien om patienten, der skulle have medicin nr. 12, men da den var opbrugt, tog skipperen nr. 5 og nr.

7 og blandede! Om det hjalp melder historien ikke noget om.

Far og mor syntes, at jeg skulle være landmand og da vi hørte der var plads på en gård i Bursø, der hed "Søgårde" søgte jeg den. For at have selskab på den lange cykletur havde jeg Marie på 16 år med (det var min lillesøster), og da vi begge to var lidt generete og syntes, gården så så imponerende ud, turde hun ikke gå med ind, men satte sig i vejgrøften et stykke fra gården. Jeg gik alene ind, men da proprietæren ikke var hjemme, blev jeg budt på en øl imens jeg ventede. Imidlertid kom proprietæren ikke hjem før kl. 12 til middag, og så blev jeg inviteret til at spise med til middag, min søster sad stadig henne i vejgrøften og af beskedenhed turde jeg ikke sige, at jeg havde min søster med. Da man kom hjem fra marken,

taltes der om ved middagsbordet, at der havde siddet en ung pige henne i grøften hele formiddagen, og jeg lod ligeså uvidende om hvem det var, som de andre!

Jeg fik så talt med proprietæren og blev

antaget for en løn af 200 kr. for et helt år, og jeg mødte så her 1. november 1914, med søstøvler, olietøj og sydvest, - de andre morede sig lidt over mig, men da jeg jo var vant til at klare mig selv, gik det også udmærket...

Sailor and Farmer

Summary

The article is an excerpt from the memoirs of Christian Bitsch, a farm owner, and describes his two years at sea before the outbreak of World War I.

He came from a teacher's family with no maritime traditions, but after a lot of pressure his father finally gave in to his son's boyhood dream, and in march 1912 Christian went to sea as the youngest member of the crew on the galeass STANDARD.

Among the ships which he later sailed on were the training ship GEORG STAGE, the schooner MAGNET, and the S/S HANS TAVSEN.

Because of the war he promised his mother to stay on land, and on November 1st 1914 a young agricultural trainee turned up to work on the farm called "Søgårde" wearing sea boots, oilskins and a sou'wester.